…yjja

…la.

Pikarskiego ks. Adriana Najaśniejsze zwierciadło

Majestatu bez makuły.

NAIASNIEYSZE ZWIERCIADŁO

Máiestatu bez Mákuły.

Przy Wyprowádźie z Wárszáwy do Krákowá,

Naiáśnieyszego Ciáłá

LVDOWIKI MARIEY

Polskiey y Szwedzkiey Krolowey,

NA KAZANIV

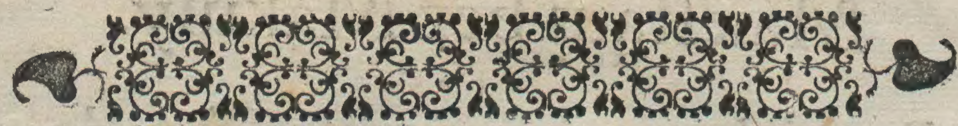
W oczy świátá wystáwione,

PRZEZ

X. ADRIANA PIKARSKIEGO SOC. IESV, I. K. M. Ordinariuszá Káznodźieie.

Roku 1667. Dniá 3. Wrześniá.

W KRAKOWIE
W Drukárni Dźiedźicow Fránćiszká Cezarego I. K. M. Typographá.

APPROBACYA.

ZALobny Pánegirik o wysokich Cnotách y Dźiełách Naiáśnieyszey LVDOWIKI MARIEY Krolowey Polskiey y Szwedzkiey, miány od wysoce Wielebnego X. Adriáná Pikárskiego Societatis IESV Theologá, I. K. M. Káznodźieie Ordynáriuszá, áby potomnym czásom ku pámięći drukowány był, pozwalam.

X. IACEK LIBERIVS S. T. D.
Proboszcz Kośćiołá Bożego Ciáłá Canon. Regul. Kśiąg w Dioecezyiey Krákowskiey CENSOR.

Speculum Dei Maiestatis sine Macula, *Sapient. 7.*
Mulierem fortem quis inueniet? *Prou. 31.*

Zwierćiádło Boskiego Máiestatu bez Mákuły,
Niewiástę mężną kto znaydźie?

ROwney w śrzod okrągu źiemie/ y ná ostátniey liniey świátá poszukáć Pániey po Tobie Náiaśnieysza MARYA LVDOWIKO, kto śie ośmieli/ cále nie znał Máiestatu Twego/ álbo pámieć wielkich y nieporownánych Czynow Twoich vtráćił. Jedná Niwerská knieiá/ palmami/ laurámi gęsto zárosła/ ták szczęśliwa byłá/ ktora te násze Sármácką Auguste ná wierzchołku nieśmiertelnego Cedru/ Liliámi gniazdo vsławszy/ sub innocenti sidere vległá. Będźieszli kiedy Polsko/ drugą ták dużowładną Pánią v śiebie widźiáłá/ bespieczniey wątpić niż obiecowáć mogę. Vkąsisz śie w iezyk świegotliwa Wroszko/ ktora święte/ mądre/ mężne y niezwyćiężone MARYE GONZAGI przyczkniwszy sobie/ lepsze po naylepszych Pánie obiecuiesz. Cokolwiek Monárchin poznych wielká LVDOWIKO będźie/ iáko przy słońcu gwiazdy/ zgásną przy Tobie; á Ty iáko miedzy drobnemi Dryády naywładnieysza y nayogromnieysza Bogini zostániesz. Pochlebiáć olim dáleka potomność swym Naiaśnieyszym Dobrodźieykom/ y sławić piękne ich dźiełá nie zániedba: ále ia Zwierciádłem Máiestátu Twego nigdy nie zmázánym zástáwię wiekom potomnym oczy; á stylem Duchá ś. mowiąc/ Náiaśnieyszey przeyźrzoczystośći Twoiey niczem niezáplugśnione Diaphanum, Speculum Maiestatis sine macula, przećiw źrzenicy świátá postáwię: áby w Cie iedyną iáko w Tęczę pátrzyły/ ktoraś dwiemá Naiáśnieyszym Słońcom byłá Iris Titonia coniux. Pokażę Cie niewymownego Męstwá Heroine nie zá szkłem/ bo w Tobie nic fragile nie było: áni zá taflą stalową/ gdysz Candor Jáśnośći twoiey od liworow sobie niechętnych *Sapient. 7.*

 nic

nie á nic nie záśinial. Vczynie Cie śmiertelnych Máiestatow
ná źiemi niczym nie záćmiona Perspektywa; wiedząc/ iż Opti-
Plinius 3. Epist. 18. mum Principem laudare, toż iest/ co Posteris velut è specula lu-
men dare.

Złotych kráiow złota Monárchini Sábá obmieszkawszy czás
niemáły w Jerozolimie/ zdumiała przy Aspektách Mądrości
Sálomonowey/ powraca do miley Oyczyzny; żegna Visionem
pacis, Stolice/ Pálác/ y Krolá Pokoiu; ná pożegnániu z rąk
Rom. 11. Naiáśnieyszego Medrcá/ vpominki/ na ktore się Thesauri sa-
pientiæ & scientiæ ná on czás zdobyć mogły/ bierze quæ voluit
3.Reg.13. & petiuit, exceptis quæ vltrò obtulit ei munere Regio. Co to zá
RR. apud Galatin. Excepty y Raritates, domyśla się stározakonny Theolog: wźiełá
Zwierciádło od Sálomoná/ ná ktore/ ilekroć weyzrzáłá Sá-
bá/ Sálomoná nie Sábe w nim widźiáłá. Rownie myśli-
wa w kunsztách mądrości Násza Polska Sábá MARYA LV-
DOWIKA, nie odieżdża/ ále doieżdża/ álbo iuż doiáchálá gor-
ney Jerozolimy/ widzenia pokoiu. Żegna te Wárszáwskie Au-
gustalia; powraca z kráiow śmiertelnego zużelu/ do złotey bło-
gosłáwioney wieczności kráiny: nie bierze ále zostawuie ná
ściánách y wieżach Krolewkiego Pálácu Zwierciádło Maie-
statu swego/ w ktore kto spoyźrzy/ nie sámego śiebie ále MA-
RYĄ LVDOWIKĘ facie ad faciem obaczy. O gdyby
nam wielcy Heroes y Heroiny tákie po sobie zostáwiáli Per-
spektywy! Swiát przez to nikczemnieie/ że káżdy z nas zápá-
truiąc się ná sámego śiebie/ nic innego krom śiebie nie widźi.
Ledwie do rozumu przychodźimy/ tákiemi nas zwierciadłki
Pan Bog vpominkuie/ ktore przeglądáiąc/ nie sámych śiebie
kocháć/ ále Tworce Bogá winniśmy. Twarz Boska ná kre-
Rom. 1. áturách iáśnieie/ Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intelle-
cta conspiciuntur: dla tego człowiek ná obraz Boski stworzo-
ny/ ábyśmy w nas/ nie nas/ ále Bogá vglądáli. Osobliwym
iednák obrázem Páná Bogá są Krolowie/ bo są zwierciádłem
strásznego Máiestatu iego/ postáwił Pan Bog słońce ná nie-
Plutarch°. bie pulchrum sui simulacrum, ná źiemi Dei imago ac lumen Prin-
ceps. Sam zás Pan Bog w słowie iednorodzonym od wie-
Sapient.7. ku przegląda się/ ktore iest Speculum Dei Maiestatis sine macu-
la, & imago bonitatis illius. Czemu iednák Syn Niebieski
Zwierciádłem iest Máiestatu/ to iest potęgi y wspániałości/
Orig. l. 1. Periar. c. 12. á nie raczey Dobroći y słodkośći Bożey/ pytáią się dowcipnie
Aug. l. 13. de Incar. Orygenes y Augustyn Swiety. Nie ták iest/ mowią ogro-
mna dobroć Boska w oczách ludzkich/ ktora się często złość ná-
szá gorszy/ iáko niedostępna Máiestatu iásność/ nieprzełamá-
na dźiel-

na dźielność/ niezrobiona nigdy wszechmoc. Przeto Pan Bog
energią śiły y dużośći swoiey/ ktorą powszechnie in vniuerso wła
dnie/ zá Máiestat sobie ma/ bo Maiestas Boska/ iest Inopera-
tio & vigor quidam Dei, dum creat, dum prouidet, dum singula
disponit, & dispensat. Jedno iest v Páná Bogá Máiestat co
śiłá/ to powagá co robur, co zbroia to purpurá: podobnie do
woyny Rycerski człowiek vbiera się/ to tylko przywdźiewá-
iąc ná wierzch/ o czym rzec się może: Induit fortitudinem. Re-
galia, w ktore się Máiestat Boski obłoczy gdy się Pánem po-
kázáć chce: Męstwo szátą y ozdobą Máiestatu iego; Domi- Psal. 92.
nus regnauit, decorem indutus est, induit fortitudinem. A ieśli
Máiestat Boski iest Inoperatio y vigor Dei, toć y Speculum Ma-
iestatis tosz muśi być/ co y Speculum fortitudinis. A przeto y
ią Mulierem fortem nie te rozumiem/ ktora wrzećionem ką-
dźiel gubernuie/ ále Niewiástę Maiestatis; o ktorey/ dum creat,
tworząc Máiestatu swego poboczne kreátury/ dum prouidet,
posiłkuiąc dobro pospolite/ dum singula disponit, wszytkiego
się po Krolewsku tykáiąc/ śmiele się mowi: Páni regnauit, de-
corem induta est, induit fortitudinem. Nośiłá się iáko Páni gdy
krolowáłá/ Pánią nie podstáwką byłá. Táką MARYĄ LV-
DOWIKĘ dźiś ná dyámentowey tablicy/ ná nieprzekutym
Zwierćiedle stáwiam y rysuie.

Anyelski Thomasz Cnote Męstwá ze czterech wálnych iedne 2. 2. q. 121. ar. 4.
chce mieć/ ktorey zabáwá strách/ dźiełó okropność/ wykonánie
śmierć/ obiectum y cel iáwne y oczywiste Maximum Terribile.
Ktoś z Pogáńskich Monárchow pytány coby Krolewskiemu in Canic.
sercu naystrásnieyszego być miáło? Regnare & Mori, odpo-
wiedźiał. Maximum Terribile est vmieráć. Niemniey okro-
pna krolowáć. Rowny to strách Tron y Truná/ Czechło
śmiertelne y Purpurá/ trupia czászká y koroná: rowny Ter-
ror ná Pány sceptrá Krolewskie co fátálna Libitiny kosá.
Kto się Regnare podeymie/ Maximis Terribilibus poiedynek zá-
powiedźiał; wyzwał ná rękę naywiększe strachy świátá/ wdał
się w Atletykę bárkow y kárkow Olbrzymowych. Bogże wie
co strásnieyszego Krolom/ w szczęśćiu pánowáć czy w nieszczę-
śćiu. Rzecz wszytká ná tym záwisłá/ ieśli Inoperatio y vigor
pánowánia/ śliskośći y słábośći w oboim rázie przełamáć się
nie da. W szczęśćiu y pokoiu præuaricantur Krolowie y nie- Petr. Dam. Serm. 5.
wieśćieią securitate regnandi: Boskim Máiestatem gárdzą/
gdy naypotężnieyszemi są. Cùm roboratum esset & confortatum 2. Paralip. 12.
regnum Roboam, dereliquit legem Domini. To Pány przed
Bogiem gubi/ co dużemi przed świátem czyni. Duże zdro-

wie/

wie/ y rube pálce y vigor młody Roboámá w ruinę wpráwi-
Pſal. 32. ły. Prawdziwie non ſaluatur Rex per multam virtutem : nic
mnogie woyſká/ nic rády wyſokie/ nic niedobyte zamki/ nic po-
tężne ármáty Krolom/ prout oportet ad ſalutem nie pomogą/
ieśli Maximum Terribile Regnare, nie będzie Inoperatio Ma-
Vopiſc°. ieſtatis ſine macula. Mało dobrych Pánow ná świećie ; ták dá-
lece/ że ná iednym pierśćieniu wſzytkie dobre zryſowáć ktoś
Lucæ 18. ſię podeymował. Ja ná igielnym vſzku wſzytkie zreieſtruię;
ieśli łácniey gárbom wielbłądzim przez progi igielnego vchá
Senec. ep. wtłoczyć ſię do ſtáyni/ niż Pánom przez Trony do niebá. Nulla
ſine bonitate Maieſtas eſt. To Máieſtat ieſt bez świątobliwo-
śći/ co Serenitas bez iáſnośći. Krolow Jerozolimſkich kroni-
ki święte czterdźieſtu wyliczywſzy/ trzech tylko dobrych wſpo-
Eccl. 49. mináią : wſzytkie inne wiecznie bánizuie Piſmo. Præter Da-
uid & Ezechiam & Ioſiam, omnes reliquerunt legem Altiſsimi,
& contempſerunt timorem Dei. A ieśli Monarchinie rácho-
wáć zechcemy/ w Xięgách Krolewſkich v Duchá ś. iedney do-
brey nie naydźiemy. Wſzytkie álbo Tyráńſkie okrutnice/ álbo
ſzkárádę cudzego łożá kormonice. Wielka nowiná Pan święty/
Sacra Maieſtas po świątobliwośći nie po tytule. Kto Regna-
uit, coż go innego ná Tronie lepiey weſprzeć mogło/ nad tę
iedne Heroiczną cnotę/ z dáru Duchá ś. powźięte Męſtwo/
ktora verſatur in Maximis Terribilibus, bez vrázy/ bez ſzwánku/
Xenoph. in Cyrop. bez zmázy. Non conuenire imperium tákiemu/ qui non melior
eſſet iis quibus imperaret, o iáko ſtráſzny oblig y wyrok ná Kro-
le! Pánowáć niemoże/ kto lepſzy nie ieſt nád tych/ ktorym pá-
Chryſoſt. hom. 66. ad pop. Ant. nuie. Ne reſpicias Diadema, ſed Curarum tempeſtates, neue
Purpuram intuere, ſed animam ipsâ purpurâ magis nigreſcen-
tem. Vwodźi ćię Ambicya do korony? pátrz co náwáłnośći
zá nią płynie/ iákie turbines ná nię wieią/ iákie fluctus decu-
mani przećiw niey ſię wálą. Vwodźi ćię Purpurá? Bog wie/
ieśli Krolewſka duſzá Naiáśnieyſzym ſzkárłatem nie czernieie y
Tertull. 4. cont. Marc. c. 29. máże ſię. Podobno pod Purpurą tái ſię vita laciniosa y wio-
tche ſumnienie. Pod Koroną pilum viri boni naydźieſzli? V-
wodźićie Ogromność y Aſsyſtencya Tronu: niewieſz że tám
nayśliżſza ſubſyſtencya/ naygotowſza ruiná. Wierę nic po-
dobnieyſzego do prawdy nád to/ że Regnare ieſt Maximum
Terribile. Ledwie nie iedno ná háku zgubnym wiśieć/ co ná
Tronie doczeſnym śiedźieć. Káżda nieprawość/ ieſt nayſtrá-
śnieyſza miedzy ſtráſzydłámi brzydkość; ále grzech Krolewſki
ſtokroć Maximum Terribile: bo ieſt podobny owey ſproſno-
śći y záráźie/ ktora naprzod ná twárz ſię wydáie/ choćiaſz iey

w táiemnośći doſtánieſz. Vtáić ſię grzechy Monárſze niemo-
gą. Naiáśnieyſzych Máieſtatow naiáśnieyſze zmázy. Cla- 2. Var. ep. 6.
ras enim maculas ſuas reddunt, Lucidæ fores, feneſtratæ ianuæ.
przyday : Centoculi anguli, oſtrowidze poćiemki/ ſtookie wſzy-
tkie Pálácowe kąty/ śćiány/ drzwi/ portyery/ ſą to przeyźrzo-
czyſte diaphana y polerowne Specula, ná ktorych reflektuią ſię
ſpecies impreſſæ wſzytkich robot y zamyſłow Krolewſkich. Ale
to naiſtráſznieyſza/ że co nogá co reká Krolewſka zgrzeſzy/ to
ná iágodách Krolewſkich iáko wrzod wyiſkrzony vśiedźie.
Aufer iniquitatem de vultu Regis, woła piſmo. Przeto grze- Prouer.25
chy Krolewſkie ná twarzy Krolow ſwoie śiedliſko máią/ bo Incogn.
Vultus Regum ſunt facies populorum Monárſze dźieie ſą figurą
poddánych: tá zás ieſt Nátura Zwierćiádłá co y Rozumu. In- Philos.
tellectus fit omnia. Tym ſię Rozum ſtáie/ co rozumie. Zwier-
ćiádło także fit omnia, tákim ſię ſtawa/ iáki kto w nim ſię prze-
gląda. Quidquid delinquunt populi, ſpectatur in ipſa Maieſta- Silius.
te malum.. Nie tylko ſwoie ále y cudze Naiáśnieyſzy Dawid
ná ſwey twarzy grzechy widźi. Jedną kopulátiwą ab occultis Pſal. 50.
meis, & ab alienis, iáko w ieden ſnop związáne ś. Monárchá
ná ſąd Boży ná ſobie nieśie ſwoie włáſne y poddánych winy.
Maximum y to ná Pány Terribile, że Máieſtat Krolewſki nic
inſzego nie ieſt/ tylko ſeruitus Coronata. Krol ná Tronie/ nie- Seneca
wolnik w Koronie. A coż ſtráſznieyſzego Krolewſko vrodzo-
nemu nád niewolą? Do tego káżdy Pan/ iáko portitor orbis
Atlas ná głowie/ ná rámionách ſwoich dźwigáć Narody wi-
nien ſobie od Páná Bogá powierzone. O trzebáſz tu rámion
żeláznych; bo Krolowáć ieſt być Naiáśnieyſzym Trágárzem
ćieżarow poſpolitych: nie godźi ſię vchyláć rámion przed ćieżá-
rem. Czemu Saulá P. Bog z Kroleſtwá zepchnął/ ktory ab 1. Reg. 9.
humero & ſurſum eminebat ſuper omnem populum? Czemu po-
tym drobney ſtáturki y niſkich rámion Dawidá po Saulu po-
ſtáwił? Máło nie to Saula z Tronu zepchnęło/ iż rámioná
iego wyżſze były nád wſzytkie poddáne iego. Trudno kto mogł
opieráć ſię ná rámionách Saulowych/ ktorych ledwie wierz-
chem głowy dośiągł. Nie długo táki Pan ná Kroleſtwie śie-
dźiał; bo bárki iego poddánych ceruicibus imminere zdáły ſię.
Krolował długoletnie dobrotliwy Dawid. Moy Boże iákie
Moles regnandi ná ſzyię iego vpádły! ſteka/ ieczy pod Krole-
wſką Koroną/ ják pod tyśiąc cetnarámi ołowiu. Quis mihi
det pennas : oby iáko vlećieć przywálonemu. Sto innych do-
wodow ná to przywieść mogę że Maximum Terribile eſt Re-
gnare. Nic to przećię/ ieżeli Monárchom Swiętym/ mądre/

mężne/ święte Monárchinie ad ſceptra gerenda dużo pomagáią. Nie dármo/ Mulierem fortem quis inueniet rzekſzy Piſmo/ przydáie: Confidit in ea cor viri ſui. Przyprzągł Pan Bog Naiáśnieyſzą LVDOWIKE dwiemá niezwyćiężonym Monárchom do dźwigánia Sármáckiey Korony/ przyprzągł práwie nieprzełamáną żadnemi trudnośćiámi Mężyce. Kto ſię przypátrzył iey Krolewſkim operácyom/ kto widźiał vigores záwſze niezwątlone/ ile rázy Naiáśnieyſzym ſwym Małżonkom Compar ſtawáłá/ dum creat, dum prouidet, dum diſponit, y inne dźiełá Maieſtatis ſpráwnie/ ordinnie/ widźiał ią Mulierem fortem, dobrotliwą y bez mákuły Pánią. To ią świátu podáie zá Speculum Maieſtatis, przez co ſię pokazáłá wſzytkich Monárchin Speculum fortitudinis.

Dźiwna rzecz że Piſmo/ nie inne Attributum Boſkie/ Zwierćiádłem mieć chce Máieſtatu y Potencyey Boſkiey tylko Mądrość. Wſzákże y po ſtworzonych rozumách toż widźiemy. Co nieſkończona Mądrość/ to y ſtworzona
Prou. 8. Sapientia twierdźi o ſobie; Per me Reges regnant. Rozum Krolewſki ſtáteczny y mężny/ wyſoki y dotkliwy attingens à fine vſque ad finem fortiter; to ieſt energia, to vigor, to dźielność/ to Inoperatio Máieſtátu. Nie rozdźielił Duch święty Mądrey Niewiáſty od Wáleczney/ Wáleczney od Dozor-
Prouerb. 31. ney/ y w Kroleſtwie ſwym goſpodárney. Ktorey digiti apprehenderunt fuſum, táż manum ſuam miſit ad fortia, teyże byſſus & purpura, ktorey fortitudo & decor indumentum, táż aperuit os Sapientiæ, ktora roborauit brachium ſuum. Wielki ieſt nierozum/ gánić wyſoki y byſtry w Pániách Naiáśnieyſzych rozum. Co zá abſurdum gdy v Pániey obrotnieyſzy rozum niż wrzećiono/ oſtrzeyſzy rozſądek niż igiełká? Jeśli nie przyſtoi wárkoczowi rozum/ á czemuſz z głowy y mozgu wyraſta? Minerua przeto Mądrośći Boginią/ że ſię iáko wárkocz z głowy vrodźiłá. Stworzył P. Bog pierwſze Monárchy świá-
Gen. 1. tá/ Maſculum & feminam fecit eos, pewnie Jewę Jádámowi
Gen. 2. adiutorium ſimile, nie tylko goſpodynią łoża/ ále oraz ſerdeczną pomocą wálney gubernácyey świátá. Stworzył oboie ták wielkiego rozumu/ iż wſzytkie Sálomony y Filozofy co ich bedźie y było/ pierwſza świátá Máć rozumem przechodźiłá: Ktora Rzeczpoſpolita w ſwych rządách y obrotách ieſt ták correcta, iáko miodouſtych pſzczołek ſłodka Monárchia? Ktoſz tám monárchizuie? Mátká bez żądłá/ Páni bez oręża. Nie ſpecilá wáleczne Amázonki ſzáblá/ zdobiłá zbroiá pierśi ich niewieśćie/ á ma ſpećić Chrześćiáńſką Pánią moderatio ſtatus?

ſtatûs? Potkáłá ſię Tomyris nierowną śiłą z potęgą Cyruſá/ Iuſtin.
Syná dorosłego nie woiennego ná ſtronę vchroniwſzy/ ſámá Ordery do Woyſk/ ſámá poſiłki zrządzáłá/ ſámá do bitwy Woyſko ſzykowáłá/ trzykroć ſto tyśiecy nieprzyiaćielá zniosłá. Przyſtáło Pániey osobą właſną bitwę wálną toczyć o cáłość ſwey Monárchiey: nie przyſtáło o teyże cáłośći świátobliwe rády y zdrowe diſkurſy/ w ſwym przynamniey Gábinećie/ ieśli nie in acie Senatûs ſzykowáć? Niewieśćia to Ręká/ ktora pierwſza Miáſtá y Zamki murámi otoczyłá. Pewnie Semiramis Babylonſkie báſzty nie kądźielą vprzędłá. Iuſtin.
Co niegdy Kártágo Miáſto mogło y vmiáło przećiw potędze Rzymſkiey? czyiąż głową Kártágo ſtánęłá? Naiáśnieyſza Diod. l. 3. c. 2.
Dido, te ták potężną Rzymowi Emulantkę conſilio manuum ſuarum náſtręczyłá/ legibus & armis oſtrożyłá. A źleſz było Aelian. l. 12.
świátu/ gdy Aſpázya ſwemu Cyruſowi zá iedno oraculum, nie tylko żoną byłá? Swiát nayſpokoynieyſzy był zá Auguſtá/ Liwiá wſzytkim v niego rządźiłá. Nayſpráwiedliwſze Pá- Aur. Vict. in Iul.
nowánie Tráiánowe wſpomina Antiquitas; Plotiná v Tráiáná Imperialia ſpráwowáłá. Pulcheriá zá Theodozyuſzá/ Blánká zá Ludowiká/ Záchodnie y Wſchodnie Monárchie gubernowáły. Judith y Deborá/ za gnuśne Hetmány woiowáły. Wſzytko to com w rożnych Heroinách wyliczył/ Naiáśnieyſza LVDOWIKA, rownie y nád to/ mogłá/ vmiáłá/ czyniłá. Jey Mądrość obrotna/ dálekie rzeczy przenikáiąca/ byłá Zwierćiádłem naymędrſzych Máieſtátow. Jey Máieſtat był Perſpektywą Męſtwá w Monárchách nieuſtráſzonego. Pewien ieſtem/ iż wieku/ ktorego żyłá/ mędrſzey y mężnieyſzey ná świećie nie było Niewiáſty. Swiátu cáłemu pánowáć miáłá. Ktoraś niechętna Fatorum criſis LVDOWICE zayzrzáłá/ że Orbis imperium nie iednowładnie trzymáłá. Zyłbyśbył wieku LVDOWIKI Sálomonie! pewnieby tá Mądrini náſzá po rozum do ćiebie nie wędrowáłá/ y w twoim rozumie náleść co do przygány mogłá. Pátrzeli ná Męſtwo iey niezwyćiężone/ zda mi ſię że z kośći Herkuleſowych/ nie z koſty Adámowey wyroſłá. Jeśli pátrzę ná iey godną Máieſtatu Krolewſkiego Roſtropność przychodźi wątpić/ z żebrá czy z mozgu wyniknęłá. Gdy ſię obeyzrzę ná to Speculum Maieſtatis Naiáśnieyſze/ rozeznáć nie mogę czyiá w nim twarz podobnieyſza/ czy naydowćipnieyſzey miedzy Mądrochámi Pállády/ czy naywálecznieyſzey miedzy orężnemi Bellony. Zkądkolwiek ná nie weyzrzę/ wſzędźie decor & fortitudo indumentum eius, wſzytkie iey ſpráwy/ intencye/ mądre/ mężne/ ſpráwiedliwe.

Vbierzmy ią po Krolewſku/ iáko ná głowie Koronę/ iá
Trag. Sen. ko Sceptrá w ręku/ y toczyſte Monárße Jablko/ lubrica Re-
gna, mocno/ y vmieietnie y niewinnie piáſtowáłá! Decor &
fortitudo Koroná iey ná głowie. Nie ták ią iednák to zdo-
biło/ że potężnych y ßerokich od morzá do morzá Monárchiy
wielkie Korony/ wielkich Kśieſtw Mitry ná głowie ſwey
nośiłá/ wiecey to/ że Naiáśnieyßemu KAZIMIERZOWI
Prou. 12. Corona viro ſuo byłá. Zdrowie Twoie Naiáśnieyßy Pánie/
y ſłáwę tá Mulier diligens y fortis bárziey niż Koronę głowy
ſwey kochálá. Pogroźił P. Bog ktoremuś Monárßemu Stá-
dłu/ że Korony z głow ießcze żyiących zemknąć ſię miáły.
Ierem. 10. Dic Regi & Dominatrici, quoniam deſcendet de capite veſtro co-
rona gloriæ. Nie pogroźił/ ále pomáśćił pogárdą świátá
Máieſtaty Náße Naiáśnieyße/ nátchnąwßy ſłodkiem nieſmá-
kiem doczeſnego pánowánia/ nádmierziwßy śliźkie Korony
odmiáną ßczęśćia Duch ś. áby dla pewnośći zbáwienia Kro-
lewſkiego/ z Naiáśnieyßych ſkroni Páná/ tudźieß y Pániey
zemknęły ſię ná innych głowy Korony. Skoro Naiáśnieyßá
Páni chuć nieiáką do położenia Korony w Naiáśnieyßym
Małżonku vczułá/ nie trzebá było wiele mowić: Dic Regi
& Dominatrici. Rádá śię do tego námowić dáłá/ áby gło-
S. Th. de wę ſwoię/ y głowę Meżá ſwego à Maximo Terribili vwolniłá.
erud. Prin. A wiedząc że poteſtas culminis ieſt tempeſtas mentis, żadney ſię
c. 1. náwáłnośći nie vmykáiąc/ żadney przećiwney Máchinie nie
vchyláiąc/ cokolwiek Maximum Terribile bywáło/ ná głowę
ſwoię bráłá: głowę IANA KAZIMIERZA, głową ſwoią
Tacit. 4. Annal. záſtępowáłá. Negotia pro ſolatijs habens, byłá Koroną gło-
wie/ y w pośiłku głową Koronie. Zyłá tá Koronátká ták nie-
ßczęśliwych czáſow/ że Koroná głowie iey wrzodem byłá;
gdy oná Rzeczypoſpolitey wrzodom Koroną zdrowia zoſtá-
wáłá. Ták wielkie Xieſtwo/ ták Koronę Polſką Tá Páni kocháłá/
że rownie Corona viro ſuo, y Corona Regno ſuo bydź ſię zdáłá.
Powádźiły ſię trzy Korony z iedną; Ná Twoiey głowie Pá-
ni Naiáśnieyßa/ iáko ná poboiowiſku tá ſię wálká dźiałá.
Mordowáły trzy Szwedzkie iedne Polſką/ gniotły ſię y bie-
dźiły z ſobą: Twoiá to głowá czułá. Twoiá mądrość/
Twoie Męſtwo/ zwaśnione Korony dowćipną rádą/ dźiel-
Com. Natal. nym rozumem ßczęśliwie poiednáłá. Dway Orłowie nie-
gdy Efeſką Boginią w polu ze ſnu obudźili/ gdy o Zwierzá
od niey vßczwánego ſponámi ſię zwárßy/ łup ieden drugiemu
wydźieráiąc ná łono vſpioney vpádli: toczyli ſtráßną woynę
miedzy ſobą czárny Moſkiewſki y Biáły Orzeł Polſki: ledwie
ſię to

ſię to nie ná Twoim łonie Diáno Sármácka dźiało: ſto
mieczow ná on czás pierśi Twoie przenikáły/ ſto rozumow
oſtrych meżnie y wymyślnie dobywáłáś/ áby Fortunę Czarną
Biała przemagáłá; przemogłá/ bo præſidio fortunæ Twoiá Cicer.
fortitudo byłá. Ták tedy Mulier fortis, Polſka y Szwedzka
Monárchini wielkie Korony ná głowie ſwey piáſtowáłá/ non Plin.
languido collo, lubo Lilia/ quæ non ſufficeret capitis oneri.
Więc iáko Sceptris władnęłá pátrzmy.

Płákał kiedyś Ezechiel ná Jerozolyme Jzráelſką Mátkę/
w ktorey ręku lubo mocne y duże Sceptrá były/ od wiátru/
iednák Tyráńſkiego pokruſzone ſą. Mater Tua, quaſi vinea, Ezech. 19.
factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in Sceptra Dominantium, & ventus
vrens ſiccauit fructum eius, & arefactæ ſunt virgæ roboris eius,
& non fuit in ea virga fortis Sceptrum dominantium. Mátká
Twoiá/ Korono Polſka/ ktorá Sceptrá Twoie máćierzyńſko
piáſtowáłá Mater tua, Naiáśnieyßa LVDOWIKA flos ma- Chald. Par
logranati. Co ſą źiárná málogránátowe pod iedną łupiną/
to ſą wolne Narody pod Naiáśnieyßych Máieſtatow pro-
tekcyą. Ale nayzdrowße y naybuynieyße málogránáty by-
wáią/ gdy ſię Liliámi oſádzą. Kwiat tedy Twoy Liliowy Plin.
Naiáśnieyßa Mántuánko kwiátem był Málogránátu Pol-
ſkiego. Polſkę náße ktoś nie źle názwał Granarium, dla ob-
fitośći źiárná chlebowego: Jábłko też málogránatowe ßczere
ieſt granarium. Sceptrá/ ná ktorych iáko ná gáłęźi Jábłko/
málogránaty wolnych Narodow wiśiáły/ wſpárte Niwer-
ſkiemi Liliámi/ żadnym wiátrom burzliwym przełamáć ſię nie
dáły. Co było naiázdow dźikich ná Rzeczpoſpolitą/ co wi-
chrow okrutnych? Co to były zá czáſy/ iákie procellarum ßtur-
my/ iákie fatorum śidłá/ quanta vis temporum in Republica, Tull.
quanta varietas, & rerum quàm incerti exitus, quàm flexibiles 2. epiſt.
hominum voluntates, quid inſidiarum? &c. Wßechmocne prá-
wie Sceptrá były/ ktore ſię ták ſrogą fálą nie kruſzyły. Ko-
muß dánk zá to? Tobie Naiáśnieyßa LVDOWIKO, kto-
rey niezwyćiężone Lilie źiárniſtey Polßcze iáko flos malogra-
nati zá Sceptrá były. Zá Pánowánia Twego grzech było
mowić: Et non fuit in ea virga fortis Sceptrum. Wiáły lodo-
wáte Aquilony/ y wßytkę ſwą potęgę wydymáły/ od ich mro-
źnych vpałow nie vwiędły Lilie Twoie/ ventus vrens non ſic-
cauit fructum eius, nic nie námdlálá ſtátecznośc y cáłość kwiá-
tow nieśmiertelnych: Non ſunt arefactæ virgæ roboris eius.
Grzegorz Niſſeńſki w owym pieniu: Surge Aquilo, veni Au- Cant. 4.
ſter, perfla hortum meum, ktorąś Krolową wiátrom wſkázu-

iącą

iaca pálcem pokázuie : Aſpice Reginæ poteſtatem, duos ven-
tos regit, vt ſibi videtur, Aquilonem quidem à ſe iuſſu ſepa-
rans, Auſtrum verò benignè vocans. Oſtry y burzliwy Aqui-
lo, ćiepły y przyiazny Auſter, ſaśiedzkie Koronie Polſkiey wiá-
try / ponurą Pułnoc y pogodne Południe zdawná ná Rzecz-
poſpolitą wiáły y wieią. Vderzył zamorſki Boreas ſzturmy
ſwemi w Náwę IANA KAZIMIERZA, ktorey v ſtyru Ná-
iáśnieyſza pomagáłá LVDOWIKA ; vderzył chmurą ogni-
ſtą od Báltyckiego morzá : vderzone á ledwie nie wytrącone
Greg. Nyſſ. h. 10. z ręku Naiáśnieyſzego Páná Mulier fortis zátrzymáłá Sce-
ptrá : Aſpice Reginæ poteſtatem, iáką powáge v wiátrow
obudwu Szwedzkiego y Rákuſkiego iey Maieſtas miáłá : rá-
dą iey ſłodką y przemyślną vśilnośćią ná pośiłek záchwiá-
nym Berłom Auſter przywabiony / Aquilo zá morze wypło-
ſzony / ſkoro iey głos ná południe wdzięcznie zábrzmiał / ná
pułnocy mężnie zágrzmiał : Surge Aquilo, veni Auſter, perfla
hortum meum. Co to byłá zá Páni ? Aſpice Reginæ poteſta-
tatem. Przyznaćie potomne wieki / że fuit in ea virga fortis
Sceptrum Dominantium, ktora ták potężne wiátry wabić y
płaſzáć rozumem vmiáłá.

Jeśli ſię obeyzrzę ná Kleynot trzeći doſtoyności Krole-
wſkiey / Sphœram regnandi znákuiące Jábłko / przychodzi mi ná
myśl / czy te Monárſze Jábłuſzká nie ná owym ſię drzewie ro-
Gen. 2. dzą Arbor ſcientiæ boni & mali názwánym ? Wielkim zoſtánie
Medrcem dobru y złemu / wyćwiczą go dobrze przećiwnośći
y ſzczęśliwoſtki / náwyknie ſapere malis, calamitatibus wypo-
leruie rozum / kto ſię do tákich Jábłek pośięgnie. O gorzkie
władzy Monárſzey Jábłká / iákie w ſobie maćie nieſmáki ! Mo-
cnych tu zębow trzebá / áby ſię gryść dáły. Nieumiáłá ſię z tym
iábłkiem obchodźić owá / ktora zębámi w nie záwádziwſzy de-
Genes. dit viro ſuo, przez co Imperium Ráyſkie vtráćiłá. Nie godźi
ſię tego Jábłuſzká vrázić : trzebá ſię z nim pieśćić ; nie gryść ále
cáłowáć / nie rwáć ále głáſkáć / nie z ręku do ręku ćiſkáć / ále raz
mocno viąwſzy / iáko Mátká dźiećię ná łonie piáſtowáć. Lau-
reatus w tey náuce boni & mali zoſtánie / kto ćierpliwie w Pol-
Cant. 2. ſzcze náſzey wytrwa gdy pánuie. Tuś ſię v nas Lilio Niwer-
ſka náuczyłá / co ieſt lilium regnare inter ſpinas, Maximum Ter-
ribile Liliom / krolowáć miedzy ćierniem. Kiedy Pánom bło-
Tertull. apol. c. 30. goſłáwiemy / precamur Imperatoribus vitam prolixam, Impe-
rium ſecurum, Domum tutam, Exercitus fortes, Senatum fidelem,
Populum probum, Orbem quietum. Co wſzytko gdyby ſię ad
votum dźiáło / ták ſzczęśliwym Pánownikom coby więcey trze-

bá ? Ego dixi : Vos Dij eſtis. Ten co Jábłuſzko Scientiæ boni Pſalm. 81.
& mali pierwſzym ná ziemi Pánom náráił / w tymże Jábłuſzku
to wſzytko co ſię rzekło / Vitam prolixam, Imperium ſecurum, Do-
mum tutam, &c. iednym ſłowem wrożył Eritis ſicut Dij : nie
tylko długoletność ále y ſáme nieśmiertelność obiecuiąc : Ne-
quaquam moriemini. Vczuli zá vkuſzeniem Jábłká pierwśi
Monárchowie / to co ieſt Maximum Terribile ná Pány / Mori.
Jeżeli gdźie / tedy ná Tronie dies pauci & mali, krotkie dni / Gen. 47.
gorzkie pánowánie. Bimeſtres Imperatores, & Regum termi-
nos cum exordijs copulatos, czy nowináſz widźieć ná świećie ? Ambroſ. Epiſt. 31.
Spokoyne pánowánie z tegoſz Jábłuſzká augurari nie pewna;
płochy to owoc / ktorym Pan Bog iák piłką ćiſka : Regnum
à gente in gentem transfert. Páłác beśpieczny / y w nim ći- Eccl. 10.
che pomieſzkánie / kto z tego Jábłká Krolom obiecuie / Thro-
norum exilia nie czytał / ktorym częſto zá gránice kłośáć przy-
chodźiło. Wydárło Domum tutam to Jábłuſzko Scientiæ boni
& mali wygnáńcom Ráyſkim. Woyſká mocne domowe / prá-
wie temu Jábłku Maximum Terribile. Widźieliſmy czáſow
náſzych Oyczyſte arma, ktore ſzáblámi to Jábłko ná ſztuki płá-
táły. Toć ieſt punctum quod ferro diuiditur. Rádá wierna / Seneca.
ſicut mala aurea, mowi Piſmo : bywa y to że Rády głowne Prou. 25.
obrácáią ſię w Jábłká / ktorych ſuperficies ná pozor piękna y
zdrowa / ále wſkroś pełne cinere doloſo. Populum probum
ták trudno ná świećie ználeść / iáko y Orbem quietum : Lubo to Tertul. de Pall. l. 2.
świát zowie ſię cultiſsimum rus Imperij ſuper Alcinoi pometum.

Jnáczey ſobie z tym Jábłuſzkiem náſzá Mulier fortis po-
czynáłá / wiedząc iż ieſt Maximum Terribile. Nie z Jábłuſzká
o ſwym Pánowániu / ále z Pánowánia ſwego o Jábłuſzku mą-
drym Wieſzczem byłá. Żyłá długoletnie / lat bliſko ſześćdźie-
śiąt wiekowáłá / kilká dwádźieśćiá pánowáłá. Dość ná Pá-
nią / ktora in ſcientia boni & mali lauream otrzymáłá. Kro-
lowáłá w powodney fortunie / zá Troyſzczęśliwego WŁADY-
SŁAWA, kiedy roboratum było y confortatū Kroleſtwo Polſkie;
nic Jey świątobliwośći ſzczęśliwe Pánowánie nie viádło.
Imperium ſecurum, Domum tutam, y to wſzytko ná on czás /
czego Pánom Naiáśnieyſzym życzyć świątobliwie możemy /
poſłuſzne ſobie auguria miáłá. Miał pacificus WŁADISŁAW
Orbem quietum ktoremu pánował / Senatum fidelem, Populum
probum. Miáłá w tym wſzytkim iuris communicationem z nie-
bá MARYA GONZAGA. Ale że regna euertit plerumq;
felicitas : gdy ſię potomnie ná Tron Naiáśnieyſzego KAZI- Synes.
MIERZA przeſunęłá / przyśiádło ſię do Mężney Niewiáſty

y nieuſtráſzoney iedno Maximum Terribile. Przyznáć to ká-
ždy muśi/ že nic ſtráſznieyſzego ná pánuiące Pány nád publi-
czną Niechęć poddánych/ przy Koronie Krolewſkiey: gdy to
dwoie ná iednym Tronie záśiedźie. A iż ſimul iſta poſuit Con-
Seneca in Theb. ditor mundi Deus, Odium atque Regnum, tu Naiáśnieyſzey
LVDOWIKI męſtwo/ tu obrzedny rozum/ tu Miłość nie-
ugáſzona ku Narodom poddánym dźiwnie ſię wybiiáłá. Dwie
Koronie ná głowie dźwigáłá: ſto rownych dźwigáć mogłá.
Nic ták ćieżkiego ná ſzyie Krolewſką/ iáko tá dwoyośćiſta
obroż Odium atque Regnum. Zadna przed nią ták máćierzyń-
ſko w Narodźie náſzym nie kocháłá ſię. Zadna ſrożſzych nie-
chęći Populi nieuznáłá. Zá wſzytkie iey życzliwośći/ opieki/
y przemyſły dla cáłośći Narodow náſzych podięte/ zá wieńce
y pálmy nieśmiertelne Odium atq; Regnum w iedno ſertum vwi-
te odbieráłá. Cokolwiek zácżęłá/ zámyśliłá/ reſpektem poſpo-
litego dobrá/ bráłá wdźięcznośći wiáno Odium atq; Regnum.
Nigdy z poſpolitych iádow przećiw ſobie zoſtrzonych eluctari
nie mogłá Niewinna Páni. Chował Pan Bog do Niebá/ nie-
uſzczerbioną iey Koronę docżeſną płatą. Cokolwiek nay-
świątobliwiey mowiłá/ czyniłá/ zámierzáłá/ to wſzytko do
teyże Sfery Odium atq; Regnum málewolencyą poćiągáłá.
In ſumma wſzytkie iey zawody/ intencye/ prace/ vśilnośći/
ſpezy/námowy/rády/ y wſzytkie inne Maieſtatis merita, w tenże
ſnop wiązáło Regnum, w ktory zwykło Odium demerita. Mul-
ta concedendo effecerat, vt acriùs expoſcerent, quæ ſciebant
negaturam; zkąd pochodźiło/ że ták rzęśiſte łáſki/ ták buyne
y krzewiſte dobrodźieyſtwá świątobliwey Pániey/ przewierz-
Scriban. gnęły ſię in malorum irritamenta: á ztąd ſanctior regnandi me-
thodus verti in odium. Byłá Pánią nieſłychánie miłośćiwą
Prou. 31. Lex Clementiæ kożde słowo iey. Coż iey zá to? Odium atque
Caſſiodor. in for. com. Regnum. Winnáli co że arma iuris obroćiły ſię in iura furoris:
byłá Páni ták diſtrictæ æquitatis, iż iurgia Deorum poterat di-
Ammian. Marcell. ſtinxiſſe: koiłá/ goiłá iáko mogłá zaśćia Boſzkow Polſkich:
Przewrotny Tłumácz Krolewſkiey dobrotliwośći Arma Iu-
rium, názwał Iura Armorum. Byłá Páni ktora zwykłá phi-
loſophari de Clementia, de Iuſto, de Honeſto; á poſtáremu
Odium atque Regnum ná nie wołáło: Non ſentit pro Repu-
blica. Nie przećiw ſię Słuchaczu/ ieśliś kráſomowne iády
ná iey vſzczypki ſłyſzał/ Mulier fortis, wierz mi/ przy ſwey
Pſal. 111. niewinnośći/ ab auditione mala non timebit. Doſtáło ſię przy
niey/ dla niey/ y tym/ ktorzy cnotą zdrowiem przy Naiáś-
nieyſzych ſtawáli; o dźiśieyſzey Polſzcze náſzey/ á przynamniey
o nie-

o niektorych Prowincyách prawdźić Stoicus: loquax & inge- Seneca ad Heluid. c. 17.
nioſa in contumelias Præfectorum Prouincia, in qua etiam qui
vitauerunt, culpam non effugerunt infamiæ.

Vbierzmy Naiáśnieyſzą LVDOWIKĘ Mulierem for-
tem iáko Bellonę. Mężną Heroine ták ſtroi Duch ś. Murem
ieſteś Páni Naiáśnieyſza: pierśi twoie orężna Wieżá/ ná kto-
rey omnis armatura fortium, tyśiąc puklerzow/ y wiele tyśię- Cantic. 4.
cy mnogich Woyſk Rycerſkich ludźi Subſiſtencyą y præſidium
miáły; Tu fortes exercitus, tu Waleczni Hetmáni fortune
kuli. A gdźież tákiey poſzukáć? procul pretium eius. Byłá
táka/ byłá Naiáśnieyſza LVDOWIKA, ále ſię iuż zbyłá: te-
ſkniliśmy z nią; w dálekie kráie iuż nas odbieżáłá. Dopiero
nieoſzácowána cená o niey rośćie/ kiedy oſtátnie śmiertelnośći
gránice przegnáłá. Murem tá Páni ſtáwiłá ſię zá Krole-
ſtwo Polſkie. Tákieyći tákiey Chrześćiáńſkiemu Antemurá-
łowi Wieży długo było trzebá. Byłá Oyczyzny Murem/
byłá Mátką/ cuius vbera turris. Cżęſto o tym myśliłá y mo- Cantic. 8.
wiłá/ iákoby dźikie tey Korony pogránicza dużemi Fortámi
y mocnemi Káſztelámi ogrodźić; Widźiałem ią iáko Mur
niewzruſzoną prowádzoną do Prus/ od wielkiey Pámięći Nie-
zwyćiężonego *Stephána Czárnieckiego*, práwie per tela per ignes,
w śrzod nieprzyiaćielſkich Zamkow: gdźie ná ćiáſney prze-
práwie/ gdy Nieprzyiaćiel ná ſtráże odwodne vderzył/ wſzy-
ſcy rádźili do bliſkiego Zamku vmykáć. Ruſzyć ſię z mieyſcá
iáko mur nie dáłá/ w gołym polu/ y ſzczupłey Chrągwi liczbie
zoſtáiąc/ poty áż Wodz ſzcześliwy/ ktorego ſzábli fortuná wo-
ienna záwſze poſłuſzna bywáłá/ nieprzyiaćielſki furor, magnâ
dextrâ vkarał y pogromił. Widźieć ią było tu pod Wárſzá-
wą/ rzekłbyś że pierśi z muru diámentowego vkute miáłá: ná
ſámym práwie celu ſtoiąc v brzegu Wiſły/ ná frončie nieprzy-
iaćielſkich piorunow ſtawáłá. Záłowáłá częſto/ że ſercá ſwe-
go nieuſtráſzonego w Hetmány y Woyſká wlepić nie mogłá.
Wſzytko Rycerſtwo obu Národow do niey ſię gárnęło; iey
ſzczodrobliwośćią mille clypei żyły/ iey Mężnośćią y wſpá-
niáłośćią omnis armatura fortium trzymáłá ſię. Widźieć by-
ło Woyſká pod Grocholinem z Pruſkiego obozu rozproſzone/
gdy Páná we Gdáńſku odbieżáły; iáką ie hoynośćią/ iák ſłod-
kiemi słowy Máćierzyńſkiemi głáſkáłá/ y ręką Krolewſką/
zá ręce/ zá ſzáble vymuiąc/ zá ſerce chwytáłá/ do męſtwá y do
ochoty Rycerſkiey grzáłá. Naiáśnieyſzey to LVDOWIKI
było dźieło/ że ſię Woyſko názad ku Pánu obroćiło. Widźieć
było y owe armaturam fortium, ktora Kiełzno poſłuſzeńſtwá

zrzu-

zrzućiwßy in nexum poßłá; co nie czyniłá / co nie ważyłá / áby
ták mocny węzeł rozwiązáłá? Co we Lwowie o ich krwáwe zá-
zásługi y vspokoienie vśiłowáłá? Komu kiedy z Rycerstwá
predkiey Audiencyey nie dáłá? Práwieć omnis armatura for-
tium, te Wieże iáko Mátkę śáły. Ziey łáski y fáworow wßy-
tkie Woyská pendebant: Exercitus fortes vbiegáły śie do me-
żney Pániey iáko ad Matrem fortium. Ktoreß zá to / ták nie-
zwyćiężoney Oyczyznie Mátce / ták miłośćiwey Woysk / y
wßytkich obywátelow Konserwátorce / ták troskliwey o po-
koy domowy Teczy / ktoreß mowie zá to Ciuicas, ktore Mura-
les, ktore Oliuales? nie inne / nád niechęć pospolitą: Odium
atq; Regnum, Dobrodźiestwá iey vśilnego ostátnie Trophæa.
Mowiłem dosyć o Męstwie rozumu y sercá Naiáśnieyßey
LVDOWIKI, dosyć o meżney miłośći przećiw Narodom
náßym y dobrá pospolitego / ktora práwie fortis vt mors di-
Cantic. 8. lectio, w grob ią wpráwiłá. A że nie tylko fortitudo ále y de-
cor indumentum eius, pokazawßy meżną / pokaże ná Dußy y ná
ćiele piękną / iáko Speculum Maiestatis ſine macula.

Stworzył Pan Bog Naiáśnieyßą LVDOWIKĘ ie-
dne ze trzech Wdźięcznośći Charitę. Pátrzyć ná nie było / ná
Máiestat bez zmarßczki. Twarz y vrodá świádczyły że Pá-
Dio Caſſ. de Trai. nią byłá. Wydáwáłá oris Maiestas principem: oná iey Stá-
turá / słußnie aſsimilata Pálmie: oná Symetrya postáwy
Ouid. Krolewskiey / membrorumq; modus, qualem nec carmina fin-
gunt Semideis. Krolewskie cnoty / dźiwnie godną Tronu
Pacat. in pan. The. wdźięczność krásiłá. Virtus Tua, Naiáśnieyßa LVDOWI-
KO, meruit imperium, ſed virtuti forma addidit ſuffragium. Nie
Philo in decalog. lubiłá Tragicam Maiestatem, ktorą śie noßą ći / co ná Tronách
iáko ná komedyey śiedzą / vkázuią śie być czym nie są / rozkázu-
Prudent. ią komu nie pánuią. Ktoś kiedyś pulcherrimus ore, Maiesta-
te ferox. Náßá zás Dyáná Máiestat swoy áza kiedy náieżyłá?
Ennod. Sidon. l. 7. Epiſt. 4. castigato in ſublimitate fastu, kogo nie vieła swoią łáskáwośćią
temperuiąc comitate fastigium, wiedząc że Clementiſsimis Ma-
Cyrillus Alex. l. 1. de recta fide. iestatis nutibus nemo non ad iustam vitæ rationem promoue-
tur. Wielkich Cesárzow Wschodnich Wnuká / Zachodnich Au-
gustow Ciotká; Mántuáńskich / Niwerskich / Retelskich Mons-
ferrárskich Xiestw Dźiedźiczká; Cárogrodzkich Páleologow
Sukcessorká; Sycylyiskich Burgundyiskich Krolow Siestrze-
Iſaiæ, 13. nicą przewysoko vrodźiwßy śie / iáko mons in vertice montium,
schyláłá śie wßytkim stanom iáko Lilium conuallium; gdy rękę
Plin. de. Trian. Páńską do cáłowánia ściągáłá / widáć było dextræ verecun-
diam: widáć było w Naiáśnieyßey Monárchini / nie vehe-
mentiam

mentiam owe radiorum, ktora śie oczom przykrzy; widźieć by-
ło wstydliwe Vmbry Klemencyey. Widźieć ią było gdy śie
po swych pokoiách przechadzáłá / Sicut Sol oriens in mundo, ſic Eccl. 29.
ſpecies mulieris bonæ in ornamentum domûs ſuæ. Páni to byłá /
iáko Słońce: ná ktorymkolwiek plácu stánęłá / w Pálácách /
w Kośćiołách / w Obozách / rzec śmiele mogłeś / Tron ná kto-
rym tá Páni śiedźi non eget ſole & lunâ. Wßytkie Dźiełá Jey Apoc. 21.
pogodne promienie omnia opera ſicut Sol in conſpectu Dei. Eccl. 9.
Otoż macie Pánią y Pálládę y Bellonę / y Diánę / decor & for-
titudo indumentum eius.

Do niebá / do niebá iáko śie wystroiłá / pátrzmy. Precz
Pánie moie z Pokoiow / prożnośći Zwierćiádłá / precz ło-
mne márnośći znikomey śkiełká. Stawćie sobie Máiestatu
bez zmázy Zwierćiádłem Naiáśnieyßą LVDOWIKĘ: tu śie
przeyźrzyćie co wam zá stroiu y kroiu do wiecznośći trzebá.
Indumentum virtutis actio eſt. Poki żyiemy / wßytkie náße zá- Chryſoſt.
báwy Chrześćiáńskie ná tym są / ábysmy sobie ßáte nieśmier- hom. 70. in Matth.
telnośći / świátłośći Błogosłáwioney Prætextę snowáli / ktorey
osnowy tło Wiárá świetá / Háfty naybogátße Nádźieieiá / y
Miłość / wzory y kwiáty rożne Chrześćiáńskie vczynki do zbá-
wienia należące: te są indumenta noui hominis incorruptibilia Autor Imperf.
& ſancta, fortia & decora opera Spiritûs. Zadna iednák odźież oper. h. 41
Naiáśnieyßym Pánom nie przystoi piękniey w niebie / nád te /
ktorą złote Miłośierdźie vtkáło. Niemáß nic / coby godniey
Naiáśnieyße Máiestáty pochwalić mogło / nád hoyność prze-
ćiw vbogim y nędznym. Si quis Principem laudet, nihil quod Chryſoſt.
æquè eum deceat, afferat, ac Miſericordiam. Te to są ßár- hom. 4. in epiſt. ad
láty Krolewskie / ktorych żaden mol nie przegryźie. Incorru- Philipp.
ptibilia & Sancta. Widźieć dźiś Naiáśnieyßą LVDOWIKĘ
przed Máiestatem Boskim w złotey Miłośierdźia Krolewskie-
go ßáćie. Nie wyliczam codźiennych / á rzec mogę como-
mentowych ßczodrot ná iálmużnę wysnowánych. Nie wspo-
minam śierot lużnych po vlicách y vliczkách y błoćie y gnoiách /
ktore odźiewáłá / kármiłá; nie ráchuię Jerozolimskich / Cáro-
grodzkich / y w dálekiey Persyey Apostolskich ludźi / vsługę zbá-
wienia bliźniego tráktuiących / ktore gazâ regali ſustentowáłá.
Miiam wiele stárych Kośćiołow / Szpitalow / ktorych ſarta
tecta opátrzyłá / budynki y pláce rozprzestrzeniłá / spustoßáłe fun-
dácye / swemi dobrodźieystwy podfutrowáłá / trzy Szpitale /
dwá Kośćioły / dwá Klaßtory w iedney Wárßáwie erygo-
wáłá álbo nádstáwiłá. Wßytko to fortia & decora opera, pię-
kna ßáty błogosłáwioney dźieybá: nic iednák piękniey ßego / iá-

ko że

ko że fundowáłá wieczyste wiecznego złotogłowu robotnice;
názbierawszy Pánienek ktore w śmieciách y bárłogu grzebáły/
złotą nicią wyrabiáć sobie posag náuczyłá: te igiełki/ te kro=
śienká/ te pultynki ktore bogáto fundowáłá/ wystáwiły Bo=
Psal. 44. gu MARYĄ LVDOWIKĘ in vestitu deaurato, wystáwi=
ły ią te háfterki y wzornice/ circumdatam varietate. Stáne=
łá Krolowa/ iáko Psalm mowi/ po rece obliczá Boskiego/ A-
Chrysost. stitit Regina; connubio virtutum stipata: fundowáłá tá Lilia
Naiáśnieysza Zakonne Lilie/ Pánieńskie kwiáty/ z ktorych ná=
byłá liliatam vestem, przybráłá sie dźiś przed Anyolámi Bo=
żemi w te Liliáte/ vwiłá sobie z niewwiedłych Pánieńskiey nie=
winności wieńcow Krolewską tkánice. Piekny widok w o=
czách Boskich Niewiástá odziána Naiáśnieyszego Miłośier=
dźia promieniámi/ ktore krásny obłok cnot Chrześciáńskich
syrmate longo toczą zá sobą. Nic o iey żárliwości ku Reli=
giey świetey Kátolickiey/ ktorą/ y w Kośćiołách ozdobámi bo=
gátemi stroiłá/ y fundowániem Missionarzow do rozmnoże=
Augustin. nia Wiáry świetey sposobnych/ szerzyłá. Felices Reges, qui
5. de Ciu. cap. 24. suam potestatem ad Dei cultum maximè dilatandum, Maiestati
eius famulam faciunt. Potkáłá ią pewnie iuż tá szcześliwość/
ktorą Krolom Augustyn ś. obiecuie zá promocyą y żárliwość
Religiey świetey. Nic tu o dawnieyszych iey nabożeństwách/ nic
o świątobliwości dostoieństwu Monárszemu należytey. Po
śmierci Naiáśnieyszeg° WŁADYSŁAWA ostáłá sie ná Thronie/
Ambr. de znáć że sie Bogu podobáłá/ ktorey żadna przećiwność z Thro=
Dauid cap. 3. nu nie zepchneła/ in sublimi fastigio non figit gressus stabiles nisi
maturæ sanctitatis grauitas. Vmiáłá gárdźić márnośćią świe=
cką; vmykáłá sie czesto miedzy zakonne katy: Zámykáłá sie przed
świátem; kryłá sie przed swą własną Koroną w przyśionki
Klásztorne; chroniłá sie swoiey Naiáśnieyszey Serenitatem.
Ile rázy Naiáśnieyszy Pan z pálácu wyiáchał/ tuliłá sie mie=
Damian. dzy ćienie Zakonne: vkrádáłá sie Thronowi swemu: mowić
op. 56. było słusznie do niey co Kárdynał ś. do swey nábożnice Au=
gusty Rzymskiey: Nos aliquando ieiunamus à cibis, Tu ieiunas
à Purpura, ieiunas à Corona, atq; à tot Imperialis gloriæ pompis.
Wielkich cnot Páni/ wielkie wystepki z Krolestwá nászego wy=
korzeniłá. Tá trzeźwość ktora w Pánách y stanách wysokich
dźiś z łáski Bożey widźiemy/ Naiáśnieyszey to LVDOWIKI
spráwá/ ktora sie piiánemi Dygnitárstwy strásznie brzydząc/
luxus napoiow pieknie obrzydźiłá. Nie temu sie dźiwuie/ że
Anyelskie klausury dla cáłości Pánieńskiey Krolewsko budo=
wáłá; ále bárziey że w śrzod Pálácu biały dwor swoy/ iáko

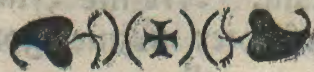
iedno Lilietum w nienáruszoney sławie trzymáłá. Bona fama Bernard.
lilium est, cui nec candor desit nec odor. Trzymáłá sie we
wszytkich swoich spráwách/ iákoby nie Polszcze/ ále nád sobą
sámą pánowáłá. Predko sie zá swoie impetus, y pássye vy=
mowáłá: znáłá/ y swym iezykiem mawiáłá: co iest/ sui ipsius Synes. orat. ad Arcad.
esse Regem. Krotko mowiąc/ co śie niewinności Krolew=
skiey tycze/ dosyć rzec: Lilia w Polszcze krolowáłá. Ták pie=
knie sie przed oczy Boskie vbráłá/ ták bogáto wystroiłá tá Ni= Lucæ 12.
werská Lilia/ nec Salomon in gloria sua, w ták ozdobney száćie
widźiány był ná Máiestáćie swoim.

Pulroká przed śmierćią gotowáłá sie po Krolewsku do
Wieczności. Polerowało sie to Zwierćiadłko bez zmazy.
Iednáłá sie ze wszytkiemi/ świát Polski spokoyny zostáwuiąc.
Codźień przez cáłe pulrocze do vszu Spowiednika przyklekáłá:
wszytkie kąćiki y penetralia sumnienia swego miotłą pokuty ś.
zámiátáiąc/ wszytkie prożności iáko páieczyny z śiebie zrzu=
cáiąc/ ták sobie dla miłości Boskiey ziemskie pánowánie lekce
ważyłá/ y wieczną Korone nád doczesną bárziey smakowáłá/
nigdy vśilniey iáko przed śmierćią o tym nie myśliłá/ żeby
znikome y omylne Sceptra/ śliskie Throny komu innemu miá=
sto śiebie wyráiwszy/ z Krolewskiey dostoyności cále sie wy=
zułá/ y w Klásztornych gmáchách záwárszy ostátek lat Kro=
lewskich/ vstáwnie bez rostyrku do Bogá wołáłá: Psallam & Psal. 100.
intelligam in via immaculata, quando venies ad me. Tu
w przybytkách niepokalánych Dźiewic/ czekáć ćie Boże bede/ Theodor. in eund. psal.
y czuwáć kiedy ostátnie zákołáczesz do mnie. Talem hic vir ad-
mirabilis puritatem (słowá są Theodoretá o Dawidźie) ta-
lem hæc mulier fortis habuit puritatem, rzeknę ia o LVDOVI-
CE, vt cum fiducia ad Deum clamaret. Regias aulas instru-
ctas Tibi præparaui, Tuam audientiam exopto, Tuam præsenti-
am desidero. Pewnie Naiáśnieysza Páni nie przeco innego
kilką dni tudźiesz śmierći/ perambulans in innocentia cordis sui Psal. 100.
nád zwyczay po swym sie Pálácu krećiłá/ iedno żeby z Gábi=
netow świátowych w Zakonne ćienie/ ktore iáko Regales au=
las Krolowi Krolow wystáwiłá/ iák nayprędzey wymknełá:
przeto ná tydźień przed skonániem/ geste/ troskliwe Audiencye
spieszyłá/ áby sie cáłowićie ná Audiencyą Boską wygotowáłá
y záwárłá. O tym w nocy y we dnie przemyśláłá/ áby Maxi-
mum Terribile Regnare porzućiłá/ á ná drugie niemniey strászne/
ná śmierć/ iák naygotowszą zostáłá. Ostátnie słowá te rzekszy.
Więc vmrzeć, dokonáłá. Meżnie żyłá/ meżnie dokonáłá.
Zawod śmiertelności swoiey meżnie zgoniłá/ dereliquit vt leo Ierem. 25.

vmbraculum ſuum: iáko lwicá/ gdy ſie z łożyſká wynośi ſwego/ y łáknie żeru/ idźie meżnie oſtrząc zebámi pázury. Nie boi ſie ná drodze zaſtepu/ vfá meſtwu y śile. Wyßła Naiáśnieyßa LVDOWIKA rownie iáko Lwicá de regione vmbræ
Pſal. 45. mortis wſpániáłego y śmiáłego ſumnienia: ſanctimonia & magnificentia vzbroiły ią ná droge wiecznośći. Sákrámenty świetemi iáko niezwalczonym orężem/ wßytkim piekielnym Zaſtepom groźna/ vprágniona ná żer ßczeſliwey Wiecznoſći; dereliquit vt leo vmbraculum ſuum, dereliquit vt Rex arcem ſuam.
Chald. ib. Wyßedł Duch iey Naiáśnieyßy z ciáłá/ iáko Krol z Zamku ſwego ſkoro wynidźie/ oreżne Woyſká y ogniſte Gwárdie koło niego/ ták ſtánely Pułki Anyelſkie/ y przed Máieſtat Boſki/ Máieſtat iey niewinny poſtáwiły. Nie owáć to Mu-
Apoc. 12. lier, ktorey dáne ſą ſkrzydłá Orle/ vt fugeret in deſertum à facie Draconis. Nie boi ſie tá Lwicá Naiáśnieyßa Wawelá Krákowſkiego/ y Smoczey Jámy iego. Smiele deptáć bedźie po
Pſal. 90. kárku iego/ conculcabit draconem Duch Lwiſty Naiáśnieyßey
Iuuenal. Pániey/ przećiw ktoremu Páni Naiáśnieyßa/ cum magnis vir-
Zeno ve. tutibus affert grande ſupercilium. Jdźie do grobu/ iáko Sol intrepidus ad noctis cognatæ ſepulchrum. Zegna tedy Krolewſkie te Páłáce. Zegna włáſne ſwoie ſerce w tym Kośćiele pogrzebione. Zegna wßytkich ſobie życzliwych ku ſobie vſługi. Zegna Odium atq; Regnum, nieſpokoyne Sceptrá/ nieugoione Niechęći. Zylá iáko Lilia/ y wßytkich wonnych kwiátow Bogini Flora. Jdźie do grobu iáko obfita Ceres, ßpiżárnia
Iob 5. y ßpichlerz vbogich. Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſicut infertur aceruus tritici in tempore ſuo. Vmieráiąc/ Koronę Polſką w wielkiey y niewidáney obfitośći chlebá/ polá ſwemi
Septuag. popiołámi zárodźiwßy/ zoſtáwuie, idźie do grobu iáko ſnop pße-
ibid. niczny frumentum maturũ, doyzrzáłe wiecznośći ziárno. Zyieß Bogu LVDOWIKO, żyć bedźieß w pámięći wdźieczney. Záwdźieczy ſera poſteritas miłość Twoie ku Národom Náßym/ ktoreyieſmy znáć nie vmieli/ záwdźieczáć niechćieli. Z popiołow Twoich świetych ßkło przezrzoczyſte/ iáko Phænix odrádzáć ſie bedźie Zwierćiádło bez zmázy Máieſtatu Twego tu ná źiemi/ á kryßtały Empireyſkie Naiáśnieyßey Dußy Twoiey/ świátłośćią Naiáśnieyßą niech zoſtáną/ ábyś widźiáłá Bogá iuż nie w Zwierćiedle

ále oczomá w oczy/

Amen.

P. Canclersa Nagrobek wielkiego. Ossolinskiego.
In Mortis Cancellis Cancellaria erat,
Ossa Ossoleny, iam breuis Vrna tenet,
Vir qualis quantusq; fuit, Mors indicat ipsa
Congrua nam Vitæ Mors erat ipsa sua,
Cancellis erat [illegible] olim [illegible] ipse
Mortis quo [illegible] [illegible] erat
Res [illegible] [illegible] iure Caduco,
Mortis [illegible] Vere Caducus erat,
Vri [illegible] [illegible] [illegible] Cognoscere [illegible]
Mortis [illegible] [illegible] [illegible]
Mors [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] contigit ille tibi.
[illegible] [illegible] [illegible] in ipso
[illegible] Mortis [illegible] erit.